

супроводження модернізаційних процесів у системі професійно-технічної освіти. Це одне з найскладніших завдань, оскільки в нашій державі з концепціями та теоретичними обґрунтуваннями, як правило, все гаразд, а проблеми починаються там, де потрібні конкретні методичні заходи. Тут, безумовно, потрібні педагогічні інновації, повага до праці педагога системи ПТО з боку держави, соціальний захист випускника ПТНЗ тощо;

по-п'яте, слід визначитися з організаційно-педагогічними заходами в системі професійно-технічної освіти, без яких її модернізувати не можна. Останні десятиріччя в Україні характеризуються появою професійно-навчальних закладів підвищеного попиту – ліцеї, коледжі, вищі професійні училища тощо. Такий підхід досить влучний, він забезпечує ієрархію отримання професійної освіти. Але їх слід привести до вимог української економіки, а не займатися гонитвою за популярністю. Але умовою їх динамічного і стійкого функціонування та розвитку є: створення правових та фінансово-економічних гарантій розвитку всіх закладів системи ПТО, а не тільки обраних; забезпечення широкого інформаційного поля для освітніх інновацій, які мають бути не інноваціями для інновацій, а відповідати як потребам майбутнього фахівця, так і економіки; удосконалення педагогічного менеджменту, оптимальний розподіл управлінських функцій між центральними установами, обласними органами та керівництвом ПТНЗ. Досвід інноваційних ПТНЗ слід підтримувати, оскільки вони демонструють найкращі шляхи, форми, засоби та напрями модернізації професійно-технічних навчальних закладів.

Особливо хотілося б наголосити на децентралізації управління системою ПТО, яка дає можливість оптимально розподілити компетенції між центральними та областними органами виконавчої влади. Тут треба знайти золоту середину, оскільки перекіс на будь-який бік тільки зашкодить загальній справі;

по-шосте, для модернізації системи професійно-технічної освіти необхідні комплексні та системні дослідження, у тому числі в масштабі держави. Ось тут для науковців відкривається широке поле для проведення педагогічних досліджень. Безумовно, координатором і центром таких досліджень повинен стати Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, який також має уточнити свою організаційно-штатну структуру, виходячи з таких завдань;

по-сьоме, необхідно з'ясувати кадровий аспект проведення модернізації системи професійно-технічної освіти. Одна з найчутливіших ланок – це кадри, насамперед, наукові кадри високої кваліфікації. Тут знову проблемних питань більше, ніж позитивних відповідей;

по-восьме, варто дати відповідь: що має бути результатом модернізації, тобто, слід відійти від гасел. Безумовно, насамперед має піднятися престиж професійно-технічної освіти в Україні, формування творчого суб'єкта професійної діяльності – випускника системи ПТО, який володіє сучасними виробничими технологіями, професійно мобільний і здатний швидко адаптуватися до ринкових умов професійної діяльності. Головний критерій – це конкурентоспроможність випускника ПТНЗ, який професійно і фахово компетентний, суб'єктно та психологічно готовий і здатний працювати в умовах ринкової економіки.

Дія цього в НАПН України має бути організований педагогічний моніторинг за тими процесами, які відбуваються в системі ПТО. Нині ця проблема практично не усвідомлена суб'єктами управління ПТО, оскільки та інформація, якою вони володіють, часто має суб'єктивний і фрагментарний характер. У зв'язку з цим, багато проблем, які наявні в системі ПТО, системно та комплексно не усвідомлюються і не сприймаються, а наукові дослідження, як правило, охоплюють не стратегічні напрями розвитку системи ПТО, а друго- і третьорядні проблемні ситуації. Відповідно, необхідно розробити об'єктивні критерії та показники оцінювання діяльності як окремих ПТНЗ, так і підсистем системи ПТО в Україні.

Лариса Лук'янова

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФУНКЦІЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Характерною ознакою сьогодення є поширення стандартизації не тільки у сфері виробництва. Стандарти набули активної реальності і в сфері освіти.

Нині освітній стандарт є предметом методологічного, філософського й педагогічного аналізу. Описом і узагальненням світового досвіду стандартизації освіти активно займаються російські вчені: В. Байденко (системне дослідження стандартизації освіти), Н. Воскресенська (історія розвитку освітніх стандартів в Європі і США), Е. Днепров (російський і зарубіжний досвід розробки освітніх стандартів), В. Загвоздкін (досвід Німеччини у галузі стандартизації), Н. Прибилова (досвід Великої Британії) й ін. Російські дослідники розглядають освітній стандарт з позиції концептуальних підходів (В. Безпалько, М. Рижаків, О. Кондаков), аксіології освіти (Н. Нікандров), методологічного аналізу наукового обґрунтування (В. Красєвський), теоретичних засад змісту загальної середньої освіти (В. Ледньов, А. Лернер), загальнопедагогічних аспектів теоретичних основ проєктування стандартів (Ю. Громико), філософії освіти й

формування освітньої політики (В. Шадриков), загальнометодологічних підходів до стандартизації в освіті (О. Субетто) й ін.

До проблем модернізації освіти й, зокрема, її стандартизації звертаються зарубіжні дослідники: Е. Вільям, А. Городинський, П. Грутінгс, Д. Майєр, В. Мацкевич, Л. Нетен, Т. О'Коннор, Д. Равич, Я. Сандерс, У. Стабс, Б. Уоррен, Б. Чейз і ін.

В Україні також є напрацювання з проблеми освітньої стандартизації як складової освітньої політики, висвітлені у працях В. Кременя, В. Лугового, О. Ляшенка, Т. Яценко. Окрему групу досліджень становлять прикладні розробки державних стандартів вищої освіти таких українських вчених: В. Супрун, А. Лігоцький, С. Андрусенко, В. Домніч, В. Леонтович, В. Гапон, Ю. Комар, Ж. Петрова, К. Левківський, Т. Морозова, Я. Болубаш і ін.

Нині удосконалення освітньо-інформаційного простору і розвиток міжнародного співробітництва в галузі освіти вже неможливі без застосування засобів й методів стандартизації. Але, на відміну від інших сфер, стандартизація в освіті має низку суттєвих недоліків. Зокрема, з одного боку, стандарти в галузі освіти дозволяють сформувати єдині вимоги, які висувуються до випускників, у тому числі й випускників професійно-технічних навчальних закладів, сприяють сумісності навчальних планів, що у подальшому уможливило уніфікацію й визнання дипломів як у національному, так і у міжнародному масштабах. Проте, з іншого боку, стандартизація вимагає від усіх учасників навчального процесу дотримуватися єдиних правил, що дещо сенсі пригнічує творчу ініціативу й позбавляє свободи вибору як навчальні заклади загалом, так і викладачів та студентів, зокрема, не дозволяє їм оперативно реагувати на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища. Надмірний рівень стандартизації призводить до підготовки уніфікованих фахівців, які не завжди задовольняють вимоги конкретних замовників.

Процеси інтеграції і глобалізації сприяли створенню світових стандартів, розроблених і впроваджених яких займалися міжнародні організації. Так, однією з перших було створено Міжнародну організацію по стандартизації – International Organisation for Standardization (1946 р.) з метою розвитку стандартизації, передусім, у технічній сфері. Пізніше створено "Ініціативний центр педагогічних досліджень" (CERL), "Європейський центр розвитку професійної підготовки" (CEDEFOR), діяльність яких спрямована на встановлення єдиних вимог у сфері освіти, що й визначило виникнення ідеї освітнього стандарту в зарубіжній філософії освіти, його теорії і практиці на початку 80-х рр. XX ст. Водночас, розроблення самого механізму стандартизації освіти відбувалося в межах національних освітніх систем, а відтак сформувалися різні підходи як до стандартизації, так і

дефініції "освітній стандарт".

Варто зазначити, що причинами посилення уваги до стандартизації освіти є наявність протиріч як в самій системі освіти, так і між освітою та іншими суспільними сферами, зокрема, наукою та сферою праці. Невідповідність між запитом суспільства та реальним станом системи освіти, швидка комерціалізація освіти, зростання регіональних і галузевих відмінностей, збільшення кількості різних форм здобування освіти, плюралізм освітніх технологій, загалом, призводить до певної ентropії в освіті та дезадаптації споживачів освітніх послуг.

Як зазначає Ж. Таланова, в Україні до перебудови, тобто за умови централізації й уніфікації всього суспільного життя, включаючи освітню сферу, проблема стандартів "не виникала" через тотальну стандартизацію будь-якої діяльності. Проте з в 90-х роках минулого століття відбувався активний пошук правил і процедур унормування різних видів діяльності, включаючи освітню [2].

Стандартизація, стверджує Ю. Зіньковський, це привід із зацікавленістю подивитися на наші численні й різноманітні ВНЗ очима кращих навчальних закладів світу лише під одним кутом – ступенем їхньої конкурентоспроможності, здатністю забезпечити своїх випускників ефективним працевлаштуванням [1, с. 205].

Зазначимо, зміни в усвідомленні ролі "освітнього стандарту" мали місце в освітніх системах переважної більшості країн, а їх еволюція відбувалася від розроблення "стандарту-мінімуму" до "стандарту-рівня" і стандарту як сукупності вимог до умов, що віддзеркалювалося у зміщенні акценту зі змісту освіти на його результат.

Таким чином, стандартизація освіти постає як важливий філософсько-освітній та соціокультурний феномен у замовленні суспільства щодо впорядкування способів, форм, технологій і методів освіти, завдяки чому освіта стає дедалі більш прозорою для інших суспільних сфер, формується прагнення вчитися протягом усього життя. Метою цього процесу є підвищення якості й доступності освіти.

Література

1. Зіньковський Ю. Стандартизація в освіті / Зіньковський Ю. // Вісник КДУ імені Михайла Остроградського. – 2010. – Вип. 5 (64). – Ч. 1. – С. 204–207.
2. Таланова Ж.В. Проблема ідентифікації найвищого освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти в Україні / Таланова Ж.В. // Вища освіта України. – 2008. – № 1. – С.18–23.